

Tėčių įsitraukimas į vaikų priežiūrą Lietuvoje: lyčių vaidmenų stagnacija ar egalitarinio požiūrio į lyčių vaidmenis link?

VILMA RAŽAUSKIENĖ

Vilniaus universitetas

Santrauka. *Lietuvoje vaikų, ypač iki vienerių metų amžiaus, priežiūrą dažniausiai prisiima moterys (Norgėlaitė 2020). Nors 2011–2018 m. laikotarpiu vaiko priežiūros atostogose esančių tėčių dalis didėjo (Brazienė ir Vyšniauskienė 2020), tačiau abejojama, ar tai yra organiškas ir susijęs su esminiais pokyčiais visuomenėje didėjimas, kalbant apie lyčių vaidmenų pokytį (Norgėlaitė 2020). Nuo 2022 m. rugpjūčio 2 d. Europos Sąjungoje įsigalios Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2019/1158 (ES direktyva 2019), kuri nustato minimalų keturių mėnesių vaiko priežiūros atostogų laikotarpį, iš kurių du mėnesiai skirti išimtinai tėčiams. Tyrimo tikslas – atskleisti skirtingomis charakteristikomis pasižyminčių grupių požiūrį į ES direktyvą ir išanalizuoti, kokie lyčių vaidmenų poslinkiai vyksta Lietuvoje. Remiantis apklausos duomenimis (N 660) nustatyta, kad ES direktyvą labiau palaiko vaikų neturinčios respondentės moterys negu turinčios vaikų. Nuostatų skirtumai tarp lyčių ir skirtingose amžiaus grupėse yra nežymūs, tačiau respondentai vyrai, turintys vaikų, yra labiau linkę palaikyti ES direktyvą nei vaikų neturintys. Darytina prielaida, kad Lietuvoje vyrų, gyvenančių mieste arba priemiestyje, nuostatos, kalbant apie lyčių lygybę vaikų priežiūros srityje, yra linkusios kisti greičiau nei moterų. Numanoma, kad vaidmenų pokyčiams menkiau pasiruošusios tos moterys, kurioms jų socialinis motinystės vaidmuo yra svarbus tapatybei. Straipsnyje pateikiamos šeimos politikos rekomendacijos, pritaikant ES direktyvos nuostatus Lietuvoje.*

Reikšminiai žodžiai: *tėčių įsitraukimas, tėvystės atostogos, motinystės atostogos, vaiko priežiūros atostogos, lyčių lygybė, šeimos politika.*

Įvadas

Klausimai apie lyčių lygybę keliami jau ne vieną dešimtmetį, kaskart apimant vis naujas politines, ekonomines, socialines, kultūrines, sveikatos ir kitas sritis. XX a. paskutiniame dešimtmetyje pradėti naudoti lyčių lygybės indeksai vis atnaujinami, tobulinami ir papildomi naujais rodikliais (Dilli ir kt. 2018). Į istorinį lyčių lygybės indeksą, kuris buvo sukurtas siekiant suteikti galimybę palyginti lyčių lygybės trajektorijas ilgalaikėje retrospektyvoje,

pagal to meto prieinamus duomenis įėjo šeši rodikliai vos keturių skirtingų dimensijų (Dilli ir kt. 2018), 2020 metų Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) išleistoje ataskaitoje apie gyvenimo gerovę lyčių nelygybei apžvelgti išskirtos 24 sritys vienuolikos skirtingų dimensijų (EBPO 2020), o Europos lyčių lygybės instituto lyčių lygybės indeksas sudarytas net iš 31 rodiklio (EIGE 2020).

Priežiūros veikla yra vienas iš šiuolaikinių lyčių lygybės indeksų rodiklių ir yra svarbus siekiant užtikrinti, kad abiejų lyčių atstovai galėtų sklandžiai suderinti darbo, šeimos bei asmeninio gyvenimo sferas (EIGE 2020, 20). Nuo 2022 rugpjūčio 2 dienos visoje Europos Sąjungoje (toliau ES) įsigalios Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2019/1158 (toliau ES direktyva), kuria siekiama „skatinti moteris ir vyrus lygiau dalytis priežiūros pareigomis ir sudaryti galimybę anksti formuotis tėvo ir vaiko ryšiui“ (ES direktyva 2019, 82). Direktyva nustato minimalų keturių mėnesių vaiko priežiūros atostogų laikotarpį bei kitus reikalavimus, kad būtų lengvinamas šeimos, asmeninio gyvenimo ir darbo derinimas. Nustatoma, kad iš šių keturių vaiko priežiūros atostogų mėnesių po du mėnesius turi atitekti mamai bei tėčiui atskirai (motinystės ir tėvystės atostogų mėnesiai), be galimybės juos perleisti vienas kitam ar kitam prižiūrinčiam asmeniui, o nepasinaudojus – prarasti. Kadangi ES direktyva nustato tik minimalius reikalavimus ir kiekviena šalis narė konkretų direktyvos pritaikymą savo šalyje reglamentuoja pati, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau SADM) 2020 metų birželį visuomenei pateikė du galimus šios direktyvos pritaikymo variantus¹.

Tyrimo objektas – respondentų požiūris į SADM pasiūlytą ES direktyvos pritaikymo modelį Lietuvai, kai iš siūlomų 18 arba 24 vaiko priežiūros atostogų mėnesių išimtinai tėčiams priklausytų du mėnesiai (tėvystės atostogos) ir du – mamoms (motinystės atostogos), o likusius 14 ar 20 mėnesių vaiko priežiūros atostogų tėvai galėtų eiti esama tvarka.

Tyrimo tikslas – atskleisti skirtingomis charakteristikomis (pagal lytį, amžių ir kt.) pasižyminčių grupių požiūrį į ES direktyvą ir, remiantis gautais rezultatais, išanalizuoti, kokie lyčių vaidmenų poslinkiai vyksta Lietuvoje.

Kadangi vaikų susilaukę asmenys linkę priimti stereotipiškesnius lyčių vaidmenis ir su jais susijusią veiklą (Baird & O'Brien 2015; Miller 2011), tyrimo metu siekiama nustatyti, kaip skiriasi ne tik skirtingų lyčių bei amžiaus grupių nuomonė apie ES direktyvą, bet ir kokį požiūrį išsako vaikų susilaukę bei vaikų neturintys respondentai. Iškeltos trys hipotezės:

Hipotezė A: vaikų neturintys asmenys dažniau teigiamai vertina SADM siūlomą ES direktyvos pritaikymo modelį Lietuvai nei susilaukę vaikų respondentai.

1 LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. 2020-06-29. „Vaiko priežiūros atostogos: pateikti du siūlymai, kurie skatintų tėvus dalytis vaiko priežiūra“. Prieiga internetu: <https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/vaiko-prieziuros-atostogos-pateikti-du-siulymai-kurie-skatintu-tevus-dalintis-vaiko-prieziura> Žiūrėta 2021 07 15

Hipotezė B: 20–29 m. amžiaus asmenų grupė labiausiai palaiko ES direktyvą, lyginant su kitomis amžiaus grupėmis (30–39 m., 40–49 m.).

Hipotezė C: moterys labiau nei vyrai palaiko ES direktyvą.

Vaiko priežiūros atostogų modelio tipo sąsajos su lyčių lygybe ir socialine nelygybe

Nustatyta, kad tapimas tėvais suveikia it katalizatorius, užtikrinantis stereotipinę vaikų priežiūros bei namų ruošos pasiskirstymą tarp lyčių, todėl tai yra vienas iš aspektų, kuriam skiriama daug dėmesio, kalbant apie lyčių lygybę (Barnes 2015; Doucet 2009). Mokslininkai feministai pabrėžia, kad vien į moterų užimtumo didinimą nukreiptas teisinis reguliavimas gali tik iš dalies pasiekti savo tikslų lyčių lygybės srityje, jeigu neapmokamo darbo pusiausvyra tarp lyčių namuose yra paliekama saviškai (Ciccia ir Bleijenbergh 2014, 3). Kiti mokslininkai teigia, jog ir šių praktikų neužtenka, siekiant didesnės lyčių lygybės, – būtina keisti ne tik teisinį reguliavimą ir skatinti vyrus priimti daugiau vaikų priežiūros bei namų ruošos pareigų, bet taip pat reikia keisti socialines normas ir darbo kultūrą (Duffy ir kt. 2020; Haas ir Hwang 2019). Taigi tėčių įsitraukimas į vaiko priežiūrą yra svarbus aspektas, siekiant didesnės lyčių lygybės, tačiau taip pat svarbu atsižvelgti ir į kitus aspektus, ypač į moterų ir vyrų užimtumą, kuris neretai yra tiesiogiai susijęs su teise gauti vaiko priežiūros atostogų išmokas.

Pastebima, kad valstybėms siekiant sumažinti lyčių nelygybę ir remti dviejų dirbančiųjų bei dviejų besirūpinančių asmenų šeimos modelį (*a dual earner-carer model*), socialinės normos ir požiūris apie tėvystę keičiasi (Kvande ir Brandth 2019). Tai yra viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl mokslininkai pasisako už teisinį vaikų priežiūros atostogų reguliavimą, kai keli atostogų mėnesiai skiriami išimtinai tėčiams (Pilinkaitė-Sotirovič ir Montvainė 2020; Aidukaitė ir Telešauskaitė-Čekanavičė 2020; Allport ir kt. 2018; Kaufman 2017; Castro-Garcia ir Pazoz-Moran 2015; Barnes 2015). Kita vertus, nėra duomenų, patvirtinančių, kad *tėčių kvotos* veiks taip pat sėkmingai kaip ir Skandinavijos šalyse (Karu ir Tremblay 2017) ir, atvirkščiai, yra duomenų, kad vaiko priežiūros atostogos išimtinai tėčiams ne visada visas vyrų grupes veikia vienodai (Geisler ir Kreyenfeld 2018) arba tik labai maža dalis tėvų pasinaudoja *visu* jiems skirtu vaiko priežiūros atostogų laikotarpiu (Kaufman 2017). Tyrimai rodo, kad *tėčių kvotomis* vyrai pasinaudoja tik joms esant itin gerai apmokamoms, todėl vis daugiau šalių taiko įvairias skatinamąsias priemones, kad tėčiai pasinaudotų tėvystės atostogomis (Kosłowski ir kt. 2021).

Finansinis aspektas kai kurioms vaikų susilaukti planuojančioms šeimoms yra svarbesnis nei kitoms (Ražauskienė ir Šumskaitė 2021), ir tai, kaip šeimos nusprendžia, kuris iš tėvų eis vaiko priežiūros atostogų, neretai susiję su šeimos finansinėmis galimybėmis. Pavyzdžiui, Ispanijoje atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad dažniausiai nemokamas vaiko priežiūros atostogas renkasi moterys, kurių užimtumas darbo rinkoje nesaugus², o jų vyrai dirba stabilius, gerai apmokamus darbus (Meil ir kt. 2017). Nustatyta, kad šalyse, kurios taiko sąlyginius vaiko priežiūros modelius (*selective parenthood model*)³, ypač nukreiptus į dirbančius asmenis (*selective adult-worker model*)⁴, pasireiškia didžiausia socialinė nelygybė pasinaudojant vaiko priežiūros atostogomis (Dobrotic ir Blum 2019: 7). Dideli teisės į vaiko priežiūros atostogų išmokas reikalavimai neigiamai veikia tuos tėvus, kurių įsitraukimas į darbo rinką yra nesaugus, ir jie dažniausiai lieka be išmokų (McKay ir kt. 2016).

Tyrimų duomenys rodo, kad kai vienose šalyse labiau negu kitose tėčiai noriau išeina tėvystės atostogų (Jurado-Guerrero ir Munoz-Comet 2020), o viena geriausiai veikiančių priemonių, kurias, 2021 m. duomenimis, naudojo vienuolika pasaulio valstybių, yra skirti *papildomus (bonus)* tėvystės atostogų mėnesius su sąlyga, jeigu pasinaudojama viena dalimi atostogų (pavyzdžiui, jeigu tėčiai pasinaudoja dviem tėvystės atostogų mėnesiais Vokietijoje, jie gauna dar du papildomus tėvystės atostogų mėnesius) (Kosłowski ir kt. 2021). Vis dėlto kai kurie tyrimai rodo, kad tėčiai, kurie dirba privačiame sektoriuje ar kurių partnerės nėra įsitraukusios į darbo rinką, yra linkę atsakyti tėvystės atostogų net taikant įvairias skatinamąsias priemones (Jurado-Guerrero ir Munoz-Comet 2020; Meil ir kt. 2017).

Taigi tyrimai rodo, kad sąlyginiai vaiko priežiūros atostogų modeliai⁵ susiję ne tik su socialine nelygybe (Dobrotic ir Blum 2019; McKay ir kt. 2016; Meil ir kt. 2017) bei veikia moterų skurdo lygį pagimdžius (Popova ir Navickė 2018), bet ir, galima teigti, įtvirtina įsigalėjusius stereotipinius socialinius vaidmenis šeimose, kadangi sprendžiant, kuris iš partnerių eis vaiko priežiūros atostogų, tėvai vertina, kuriuo atveju šeima mažiau nukentėtų finansiškai, ir dažnai tai būna moteris.

Lietuvoje vaikų, ypač iki vienerių metų amžiaus, priežiūrą dažniausiai prisiima moterys (Norgėlaitė 2020). Nors 2011–2018 m. laikotarpiu vaiko

2 Daugiau apie nesaugų užimtumą (Gruževskis ir Brazienė 2017).

3 Kai norint gauti vaiko priežiūros išmokas asmuo turi atitikti tam tikrus reikalavimus (priešingai nei universaliuose modeliuose (*universal parenthood ar universal adult-worker model*)).

4 Kai teisė gauti vaiko priežiūros išmoką priklauso, pavyzdžiui, nuo darbo stažo, o išmokos dydis – nuo buvusio atlyginimo.

5 Ar, atsižvelgiant į analizės tipą, gerovės valstybės modeliai nusako ir koks vaiko priežiūros atostogų modelis veikia šalyje.

priežiūros atostogose esančių tėčių dalis didėjo (Brazienė ir Vyšniauskienė 2020), tačiau abejojama, ar šis augimas yra organiškasis ir susijęs su esminiais pokyčiais visuomenėje, kalbant apie lyčių vaidmenų pokytį (Norgėlaitė 2020). Taigi Lietuvoje egzistuoja dviprasmiška situacija, kai statistiškai nemažai tėčių išeina vaiko priežiūros atostogų antraisiais vaiko metais, bet iš tiesų šeimos politikos priemonės, turinčios labiau įtraukti tėčius į vaikų priežiūrą, neefektyvios, nes motinos vis tiek išlieka pagrindiniais už vaiko priežiūrą atsakingais asmenimis.

Prie mažesnio tėčių įsitraukimo taip pat prisideda ir socialinio draudimo išmokų lubos (Pilinkaitė-Sotirovič ir Kontvainė 2020). Kadangi Lietuvoje taikomas sąlyginis vaiko priežiūros modelis, nukreiptas į dirbančius asmenis (Brazienė 2021, 3⁶), jis taip pat gali gilinti ir socialinę nelygybę. Be to, mažamečius vaikus auginančių moterų užimtumas yra glaudžiai susijęs su ikimokyklinio amžiaus ugdymo įstaigų trūkumu Lietuvoje (Čižauskaitė ir Gruževskis 2018), ir dėl to joms tenka didesnė priežiūros namuose našta (Pilinkaitė-Sotirovič ir Kontvainė 2020). Tyrėjai daro išvadą, kad Lietuvoje taikoma vaiko priežiūros atostogų sistema nėra nukreipta skatinti aktyvesnę tėčių įsitraukimą į vaiko priežiūrą, bet ji vertinama kaip priemonė užtikrinti šeimų finansinę gerovę (Aidukaitė ir Telišauskaitė-Čekanavičė 2020).

Tyrimo metodika

Tam, kad būtų galima patikrinti hipotezes, atlikta apklausa, naudojant www.apklausa.lt platformą. Apklausa, kuri buvo didesnio tyrimo dalis⁷, paskelbta 2020 m. spalio 11 d., o tyrimui naudojami duomenys rinkti iki 2020 m. gruodžio 30 d. Įvairiais būdais⁸ platinamą apklausą iš viso užpildė 674 respondentai. Atmetus netinkamus⁹, tyrimui naudoti 660 20–49 metų amžiaus respondentų duomenys.

Tyrimo ribotumas tas, kad nors respondentų skaičius reikšmingas, o jų demografinės charakteristikos heterogeniškos, vis dėlto neužtenka duomenų teigti, kad 20–49 metų amžiaus grupės imtis reprezentatyvi. Dėl šios

6 Kadangi Lietuvoje į darbo rinką neįsitraukę asmenys neturi teisės į apmokamas vaiko priežiūros atostogas.

7 Magistro baigiamojo darbo tyrimas, kurio klausimyną iš viso sudarė 47 klausimai.

8 Apklausa skirtingi asmenys dalinosi socialinėje platformoje *facebook* iš savo asmeninių profilių. Tyrimo autorė apklausa papildomai dalinosi skirtingose grupėse, kurios susijusios su šeima, motinyste, nėštumu, feminizmu bei lygiomis lyčių galimybėmis, kad būtų kuo įvairesnis žmonių spektras. Apklausa taip pat su savo kontaktais pasidalino moteris, kuri per 30 metų rengia nėštumo kursus besilaukiančioms šeimoms, bei panaudotas „sniego gniūžtės“ efektas (Rupšienė 2007: 26). Dukart buvo pasinaudota apklausos reklamavimo galimybe pačioje www.apklausa.lt platformoje.

9 Atmesti jaunesnio nei 20 metų amžiaus grupės asmenų apklausos duomenys.

priežasties, analizuojant tyrimo duomenis ir remiantis prielaida, jog aukštąjį išsilavinimą turinčioms bei mieste ar priemiestyje gyvenančioms moterims darbo ir šeimos derinimo klausimai yra aktualesni, buvo išskirta *tikslinė grupė*¹⁰ – 20–39 m. amžiaus moterys, įgijusios aukštąjį išsilavinimą bei gyvenančios mieste ar priemiestyje (N 309). Atrinkus siauresnę tikslinę grupę, numanoma, kad būtent šios grupės duomenys būtų reprezentatyviausi, todėl aptariant tyrimo rezultatus jie išskiriami ir palyginimo tikslais pateikiami šalia kitų grupių¹¹.

Respondentų buvo klausiama: „Pagal ES direktyvą numatoma, kad tėčiai turės du mėnesius neperleidžiamų vaiko priežiūros atostogų. Tai reiškia, kad tėčiui nepasinaudojus vaiko priežiūros atostogomis, mama negalės jomis pasinaudoti. Preliminariai siūlomas variantas: 22 mėn. – mamai, 2 mėn. – tėčiui. Kaip vertinate siūlymą skirti du neperleidžiamus vaiko priežiūros atostogų mėnesius tėčiams, neatsižvelgiant į išmokų dydžius?“

Detalesnei analizei buvo įtrauktas kokybinio tyrimo elementas – respondentų buvo paprašyta savo atsakymą pagrįsti savais žodžiais.

Tyrimo rezultatai

Kaip minėta, glaustai aprašius ES direktyvos principus ir kaip SADM siūlo juos pritaikyti Lietuvoje, apklausoje buvo prašoma pasisakyti, ar respondentai palaikytų šį pasiūlymą (1 lentelė).

1 LENTELĖ. PASIŪLYMO VERTINIMAS

Pasiūlymo vertinimas	Tikslinė imtis ¹² (N 309)	Visa imtis (N 643 ¹³)	Moterys 20–49 m. (N 534)	Vyrai 20–49 m. (N 109 ¹⁴)
Teigiamai, palaikau	39,5	41,2	40,4	41,2
Neigiamai, nepalaikau	30,1	27,3	27,9	27,3
Nežinau, neturiu nuomonės	27,8	28,9	29,6	28,9

10 Remiantis *preferencijų teorija*, teigiančia, kad moterų, kurios gyvenime ieško pusiausvyros tarp šeimos ir darbo, yra didžioji dalis – tarp 60–80 proc. (Hakim 1998; Hakim 2003). Tokia amžiaus grupė išskirta preziumuojant, kad moterys arba jau turi mažamečių vaikų, arba ketina jų susilaukti.

11 Pavyzdžiui, lyginant su vyrais ir / ar visos imties rezultatais.

12 20–39 m. moterys, turinčios aukštąjį išsilavinimą ir gyvenančios mieste arba priemiestyje.

13 17 respondentų į šį klausimą neatsakė. Tai sudaro 2,6 proc. visų atsakymų.

14 ~87 proc. respondentų vyrų gyvena mieste arba priemiestyje.

Iš pirminės duomenų analizės būtų galima teigti, kad pasiūlymas vertinamas labiau teigiamai nei neigiamai tiek moterų, tiek vyrų, nors nemaža dalis – apie trečdalis – visų respondentų šiuo klausimu yra neapsisprendę. Vis dėlto atskirai vertinant auginančių ir neauginančių vaikų respondentų apklausos rezultatus išryškėjo, kad šių dviejų grupių nuomonės skirtingos. (2 lentelė).

2 LENTELĖ. VAIKŲ TURINČIŲ IR NETURINČIŲ MOTERŲ PASIŪLYMO VERTINIMAS

Pasiūlymo vertinimas	Moterys 20–29 m. turi vaikų, (N 37)	Moterys 20–29 m. neturi vaikų, (N 119)	Moterys 30–39 m. turi vaikų, (N 198)	Moterys 30–39 m. neturi vaikų, (N 97)	Moterys 40–49 m. turi vaikų, (N 121)	Moterys 40–49 m. neturi vaikų, (N 515)	Moterys tikslinė imtis 20–39 m. turi vaikų, (N 167)	Moterys tikslinė imtis 20–39 m. neturi vaikų, (N 138)
Teigiamai, palaikau	43,2	47,9	31,8	48,5	43,8	-	33,5	46,4
Neigiamai, nepalaikau	37,8	21,8	37,9	9,3	24,8	-	39,5	18,8
Nežinau, neturiu nuomonės	18,9	26,9	28,3	39,2	31,4	-	25,7	31,2

Tarp neturinčių vaikų tikslinės imties moterų tik 18,8 proc. neperleidžiamų tėvystės atostogų pasiūlymą vertino neigiamai ir beveik pusė pasisakė už neperleidžiamus vaiko priežiūros atostogų mėnesius tėčiams, o turinčios vaikų tos pačios imties moterys nepalaikė siūlymo dvigubai dažniau – 39,5 proc. Skirtumai tarp moterų amžiaus grupių nėra ryškūs, tačiau jauniausioje respondentų amžiaus grupėje pastebimas kiek didesnis ES direktyvos palaikymas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tarp neturinčių vaikų moterų 30–39 m. amžiaus grupėje neturinčių nuomonės respondentų skaičius yra itin didelis (beveik 40 proc.).

Vertinimo skirtumai pastebimi ir tarp turinčių ir neturinčių vaikų vyrų, tačiau pastebėtina ne tik tai, kad ES direktyvą vyrai palaiko labiau nei moterys, bet ir labiau tie, kurie turi vaikų, lyginant su vaikų neturinčiais (3 lentelė). Vertinti skirtingo amžiaus vyrų nuomones neužtenka duomenų.

15 Itin mažas respondentų skaičius, dėl to duomenys nepateikiami.

3 LENTELĖ. VAIKŲ TURINČIŲ IR NETURINČIŲ VYRŲ PASIŪLYMO VERTINIMAS

Pasiūlymo vertinimas	Vyrai 20–29 m. turi vaikų, (N 116)	Vyrai 20–29 m. neturi vaikų, (N 18)	Vyrai 30–39 m. turi vaikų, (N 34)	Vyrai 30–39 m. neturi vaikų, (N 32)	Vyrai 40–49 m. turi vaikų, (N 26)	Vyrai 40–49 m. neturi vaikų, (N 417)
Teigiamai, palaikau	-	38,9	54,3	40,6	30,8	-
Neigiamai, nepalaikau	-	27,8	25,7	6,3	50,0	-
Nežinau, neturiu nuomonės	-	22,2	20,0	46,9	19,2	-

Neišryškėjus didesniems skirtumams tarp skirtingų amžiaus grupių respondentų, pateikiama apibendrinta lentelė, kur išskiriamos 20–49 m., visos imties ir tikslinės imties grupės pagal vaikų (ne)turėjimo rodiklį (4 lentelė). Apibendrinus duomenis galima sakyti, kad vaikų neturintys respondentai dažniau neturi nuomonės dėl ES direktyvos nei vaikų turintys.

4 LENTELĖ. VAIKŲ TURINČIŲ IR NETURINČIŲ RESPONDENTŲ PASIŪLYMO VERTINIMAS

Pasiūlymo vertinimas	Moterys 20–49 m. turi vaikų, (N 357)	Moterys 20–49 m. neturi vaikų, (N 169)	Moterys tikslinė imtis 20–39 m. turi vaikų, (N 167)	Moterys tikslinė imtis 20–39 m. neturi vaikų, (N 138)	Vyrai 20–49 m. turi vaikų, (N 62)	Vyrai 20–49 m. neturi vaikų, (N 54)	Visa imtis turi vaikų, (N 421)	Visa imtis neturi vaikų, (N 229)
Teigiamai, palaikau	37,3	47,3	33,5	46,4	45,2	40,7	38,5	49,8
Neigiamai, nepalaikau	33,3	17,2	39,5	18,8	35,5	14,8	33,5	16,2
Nežinau, neturiu nuomonės	28,3	33,7	25,7	31,2	19,4	37,0	26,8	34,1

16 Itin mažas respondentų skaičius, dėl to duomenys nepateikiami.

17 Itin mažas respondentų skaičius, dėl to duomenys nepateikiami.

**5 LENTELĖ. TEIGIAMO PASIŪLYMO VERTINIMO ILIUSTRUOJANTYS
 TEIGINIAI**

Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai ¹⁸
Didėtų lyčių lygybė	<i>Pritariu, nes tėčiai turi prisidėti prie ankstyvųjų vaiko auginimo etapų lygiai tiek, kiek ir mamos.</i>
	<i>Panaikins stigma, kad tik mamos turi eiti prižiūrėt vaikus.</i>
	<i>Tėčiai suprastų, ką reiškia nieko neveikti su vaiku namie. Kaip bebūtų, dar daug vyrų taip mano.</i>
	<i>Tai skatina lygesnes galimybes tarp lyčių.</i>
Gerėtų moterų dalyvavimo darbo rinkoje sąlygos	<i>Tik mama, eidama VPA, gali ilgam iškristi iš aktyvios darbo rinkos.</i>
	<i>Mažės darbuotojų diskriminacija pagal lytį, kuomet vengiama priimti į darbą moterį manant, kad ji eis motinystės atostogų.</i>
Stiprėtų vaiko ir tėčio ryšys	<i>Labai gera iniciviatyva. Tegu tėčiai su vaikais sustiprina ryšį. Lietuvoje ir taip geriausios sąlygos Europoje – ilga motinystės atostogų trukmė. Mažiau skųskitės.</i>
	<i>Pritariu, nes ryšys su vaiku tėvui taip pat reikalingas, ir jis nėra natūralus kaip moteriai.</i>
Didėtų tėčio pagalba mamai	<i>Kartais vyrai, tapę tėvais, neturi galimybės būti su vaiku ilgesnį laiko tarpą. Manau, kad tai labai sveikintina, jei vyras po gimdymo moteriai gali padėti net du mėnesius būnant namie abiems, auginant savo kūdikį.</i>
	<i>Nes mamos ir taip padaro "dirty job". Laukiasi, gimdo. Joms reikia pagalbos, o ne nuo pirmų dienų užkrauti visą atsakomybę... <...> [nes] mamos gali net fiziškai ar psichologiškai būti nepajėgios pasirūpinti savimi ar kūdikiu.</i>
	<i>Tėčio pagalba ir priežiūra reikia vaikui ir mamai, ypač apsiprantant su pokyčiais po gimdymo...</i>
Didėtų tėvų įsitraukimas į vaikų auginimą	<i>Todėl, kad dirbu pedagogikos srityje ir matau, kad 90 % mamos rūpinasi vaikų gerove, turi ryšį su vaikais, dalyvauja jų gyvenime, vertybių sprendimuose. Tėvo vis dar nėra. Tarsi vienos mamos tuos vaikus augintų.</i>
	<i>Abiejų tėvų santykis su vaiku labai svarbus. Dabartinė kultūra nelabai skatina tėčius aktyviai dalyvauti vaiko auginime.</i>

Apklausoje taip pat buvo pateiktas papildomas laukas, kur galima buvo įrašyti išsamią nuomonę apie tai, *kodėl* pasirinktas vienas ar kitas atsakymo variantas. Tarp teigiamų pasisakymų dažniausiai buvo akcentuojama lyčių lygybė ir lyčių vaidmenų stereotipų keitimas; taip pat lūkestis, kad tai padėtų megzti tėčių ir vaikų ryšiui bei tai, kad moterys būtų mažiau diskriminuojamos darbe (5 lentelė). Įdomu tai, kad tarp teigiamų pasisakymų neretai

18 Visi čia pateikti iliustruojantys teiginiai paimti iš tikslinės imties pasisakymų (gramatika taisyta, kalba netaisyta). Paryškینimai darbo autorės.

buvo išsakoma mintis, jog tėvystės atostogose esantis vyras gali „*padėti moteriai*“ po gimdymo.

Matome, kad tyrimo respondentai nurodė gana platų spektrą teigiamų ES direktyvos aspektų. Vis dėlto dalis respondentų taip pat išreiškė ir nepriartiną galimiams pokyčiams (6 lentelė).

6 LENTELĖ. NEIGIAMO PASIŪLYMO VERTINIMO ILIUSTRUOJANTYS TEIGINIAI

Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Šeimos apsisprendimo laisvė	<i>Nepritariu, nes turėtų būti abiejų partnerių sprendimas, o ne valdžios.</i>
	<i>Valstybė neturėtų uždėti PRIEVOLĖS¹⁹, o tik rekomendacines gaires, kaip tėvai (šeima) turėtų / galėtų elgtis. Tai turėtų būti laisvas, informuotas tėvų apsisprendimas.</i>
	<i>Tiesiog prievartinis įstatymas, ir tiek. Nėra ką komentuoti.</i>
Kiltų sunkumų maitinti vaiką krūtimi	<i>Todėl, kad mama yra mama, ji maitina vaiką, ir mano atveju man tik būtų sunkiau eiti į darbą, papildomas stresas.</i>
	<i>Kūdikui, mažam vaikui labiau reikalinga mama. <...> Manau nereikia išsidirbinėti, o leiskite mamai ramiai būti su vaiku, o tėčiui dirbti ir taip rūpintis savo šeima.</i>
	<i>Tėtis nepamaitins vaiko krūtimi, ir vaiko ryšys su mama, kas gyvybiškai svarbu vaikui ypač pirmaisiais metais, labai nukentės.</i>
	<i>PSO rekomenduoja žindyti iki 2 m., tad apmokamos vaiko priežiūros atostogos mamai turėtų trukti ne trumpiau nei iki vaikai sueis 2 metai. Mamos neretai atostogas prasitęsia ilgiau, tad, jei tėtis ir išeis keliems mėnesiams atostogų, mama vis tiek negrįš [į darbo rinką].</i>
Kvestionuojamas vyrų sugebėjimas pasirūpinti mažamečiu vaiku ir namų ūkiu	<i>Ne visi vyrai sugebės pasirūpinti vaiku ir nauju ūkiu. Bandoma siekti lygybės tarp lyčių, bet vyrai ir moterys negali būti lygūs.</i>
	<i>Kadangi turėjau tokios patirties Norvegijoje, tai vertinu neigiamai. Moteris grįžusi po darbo randa ne vieną leliuką, o du. Per didelis krūvis moteriai...</i>
	<i>Vaikui pirmus 2 metus labiau reikia motinos. Tėvo vaidmuo, nors ir svarbus, bet antracilis.</i>
Bendros vaiko priežiūros atostogų trukmės trumpėjimas	<i>Nes atimamos atostogos iš mamos.</i>
	<i>Todėl, kad negerai siūlyti neperleidžiamas atostogas. Jeigu tėtis uždirba daugiau nei mama, tai šeima patirtų finansinių nuostolių. Gaunasi, kad vienos šeimos turės 24 mėnesius, o kitos 22 mėnesius, jeigu bus neperleidžiamos. Taip šeima patirtų diskriminaciją.</i>
	<i>Turėtų prailgėti laikas tėčiams, bet mamoms nesumažėti, nes jei mama maitina vaikelį, sunku būtų dirbti, ypač jei darbas toliau.</i>
	<i>Tėčių atostogų trukmė neužkliuvo, užkliuvo mamų atostogų trukmė. Kiek suprantu, ji trumpesnė nei dabar.</i>

19 Didžiosios raidės anketoje.

Tarp pasiūlymo nepalaikančių respondentų vyravo pasisakymai, kad tai, kaip tėvai pasiskirsto pareigas bei darbus šeimoje, turėtų būti jų pačių tarpusavio susitarimo reikalas. Taip pat neretai akcentuotas maitinimas krūtimi ir nuogaštauta, kad vaiką savo pienu maitinančiai mamai sunkiau suderinti darbą su kūdikio / mažamečio vaiko priežiūra. Be kitų motyvų, dėl kurių pasiūlymas vertinamas neigiamai, pastebima ir tai, kad suteikti dviejų mėnesių vaiko priežiūros atostogų tėčiams siūloma mažinant esamą vaiko priežiūros atostogų trukmę, ir manoma, kad toks modelis blogina esamą vaiko priežiūros atostogų tvarką.

Diskusija

Lyčių lygybė yra vienas iš pamatinių Europos Sąjungos principų, ir dedamos pastangos jį diegti visose srityse, kalbant apie teisinį reguliavimą ES mastu (Morariu 2019). ES direktyva dėl neperleidžiamų vaiko priežiūros atostogų mamoms ir tėčiams yra vienas iš tokių pavyzdžių, kai siekiama didinti lyčių lygybę priežiūros ir užimtumo srityje. Kaip išskirtinai tėčiams skirtas vaiko priežiūros laikotarpis veikia lyčių lygybę, yra vienas iš pagrindinių lyčių lygybės tyrimų dėmesio traukos taškų (Doucet ir McKay 2020, 442). Šios direktyvos stebėseną bei įgyvendinimo vertinimas neatsitiktinai bus vykdomas „visų pirma lyčių lygybės atžvilgiu“ (ES direktyva: 18 str. 1).

Priežastys, kodėl tradicinis lyčių vaidmenų pasidalinimas kinta lėtai, galutinai nesuprastos, bet kai kurie mokslininkai teigia, kad taip yra dėl ilgamečių visuomenėje vyraujančių „patriarchalinių nuostatų ir praktikos“ (Reingardienė 2004, 59), tačiau tyrimai rodo, kad net egalitariškesnių nuostatų asmenys pradeda linkti link tradiciniu vadinamo lyčių vaidmenų pasiskirstymo, kai susilaukia vaikų (Baird & O'Brien 2015; Miller 2011). Tyrimo rezultatai nevienareikšmiški: ES direktyvą, kaip siūloma ją pritaikyti Lietuvoje, mažiau palaiko vaikų susilaukusios moterys, tačiau vaikų susilaukę vyrai direktyvą palaiko nežymiai labiau nei vaikų neturintys tėčiai. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad tyrime sudalyvavusių vyrų imtis yra maža, o ~87 proc. respondentų vyrų gyvena mieste arba priemiestyje.

Iš kai kurių respondenčių atsakymų kokybinėje apklausos dalyje, suteikus galimybę pagrįsti savo vertinimą savais žodžiais, galima daryti prielaidą, kad jų pasirinkimai (pavyzdžiui, kurį laiką nedirbti ir daugiau laiko skirti mažamečiams vaikams) nėra nulemti vien tam tikros visuomeninės struktūros bei vyraujančių socialinių normų, bet yra įvairialypiai bei iš dalies veikiami skirtingų prioritetų (Hakim 1998; Hakim 2003; Ražauskienė ir Šumskaitė 2021). Kadangi tyrimo rezultatai parodė, kad tarp skirtingų

amžiaus grupių nuostatų skirtumai nėra dideli²⁰, darytina prielaida, kad ne amžius, bet skirtingi prioritetai skirtingais gyvenimo etapais daro poveikį moterų nuostatomis apie lyčių vaidmenis. Šie rezultatai skatina mokslininkus skirti daugiau dėmesio ne tik tam, kaip individą formuoja jo socialinė aplinka, bet ir jo paties aktyviam įnašui į socialinę struktūrą, kuri jį supa, t. y. kaip jie – individas ir struktūra – veikia vienas kitą ir kad „nėra vienas kito priešybės“ (Giddens ir Sutton 2017, 89).

Mokslininkai feministai pabrėžia, kad siekiant lyčių lygybės reikia taikyti ne vien į teisinį reguliavimą, kuris didintų moterų užimtumą, nukreiptas priemones, bet saviškai nepalikti ir neapmokamo darbo pusiausvyros tarp lyčių namuose (Ciccia ir Bleijenbergh 2014, 3). Kitaip tariant, tam, kad būtų pasiekta lyčių lygybė, rekomenduojama taikyti įvairialypes priemones skirtingose srityse ir siekiant, kad tėčiai labiau įsitrauktų į vaiko priežiūrą, reiktų sukurti tokią „teisinę sistemą, kuri paskatintų ar net priverstų (*forces*) tėčius išeiti tėvystės atostogų“ (Aidukaitė ir Telišauskaitė-Čekanavičė 2020, 89). Tai turėtų padėti moterims labiau įsitraukti į darbo rinką, sumažintų namų ruošos naštą (Pilinkaitė-Sotirovič ir Kontvainė 2020; ES direktyva 2019, 80). Taigi nors moterys turėtų „išlošti“, taikant ES direktyvą kaip vieną iš minėtų priemonių ir ši priemonė sukurta moterų gerovei didinti, tyrimo rezultatai netikėti: respondentės nepriklausomai nuo to, ar jos turi vaikų, ar ne pasiūlymą dėl ES direktyvos pritaikymo Lietuvoje vertina panašiai kaip ir vyrai.

Kadangi egalitariškesnių pažiūrų tėčiai yra linkę į vaiko (-ų) priežiūrą įsitraukti daugiau, remiantis tyrimo rezultatais darytina prielaida, kad vyrų, gyvenančių mieste ar priemiestyje, nuostatos, kalbant apie lyčių lygybę Lietuvoje, yra linkusios kisti greičiau nei moterų. Galima teigti, kad poslinkiai link lyčių lygybės vyksta. O kadangi didžiausią nepalaikymą ES direktyvai išreiškia vaikų susilaukusios moterys, darytina prielaida, kad lyčių vaidmenų pokyčiams menčiau pasiruošusios ar mažiau norinčios juos priimti yra tos moterys, kurioms jų socialinis motinystės vaidmuo yra svarbus jų tapatybei. Pavyzdžiui, yra tyrimų, rodančių ryšį tarp to, ar moterys laiko motinystę svarbia savo tapatybės dalimi, bei tarp prokreacinių ketinimų (McQuillan ir kt. 2015). Vis dėlto, kadangi net apie trečdalis respondentų yra neapsisprendę šiuo klausimu, numanoma, kad visuomenės nuostatų pokyčiai į vieną ar kitą pusę – pritarimą ar prieštaravimą – vykti lyčių vaidmenų pokyčiams nemaža dalimi priklausys nuo, koks tėvystės, motinystės ir vaiko priežiūros modelis bus pasirinktas valstybės mastu.

20 Prielaidos daromos tik pagal skirtingas moterų amžiaus grupes dėl per mažos skirtingų vyrų amžiaus grupių imties.

Išvados

Tyrimo pradžioje išsikelta *Hipotezė A*, kuri teigė, kad vaikų neturintys asmenys teigiamiau vertina SADM siūlomą ES direktyvos pritaikymo modelį Lietuvoje nei susilaukę vaikų respondentai, pasitvirtino tik iš dalies. Nustatyta, kad ES direktyvą labiau palaiko vaikų neturinčios respondentės moterys. Neturintys vaikų respondentai vyrai direktyvą palaiko mažiau, tačiau atkreiptinas dėmesys į itin mažą vyrų respondentų imtį.

Hipotezė B, teigianti, kad 20–29 m. amžiaus asmenų grupė labiausiai palaikymo ES direktyvą, lyginant su kitomis amžiaus grupėmis (30–39 m., 40–49 m.), nepasitvirtino. Skirtumai tarp amžiaus grupių nebuvo ryškūs.

Hipotezė C, teigusi, kad moterys labiau nei vyrai palaiko ES direktyvą, taip pat atmetama. Tyrimo metu paaiškėjo, kad ir vyrai, ir moterys ES direktyvą vertina panašiai, tačiau atkreiptinas dėmesys į itin mažą vyrų respondentų imtį ir į tai, kad ~87 proc. respondentų vyrų gyvena mieste arba priemiestyje.

Rekomendacijos

1. Kadangi vaikų turintys vyrai yra labiau linkę palaikyti ES direktyvą nei moterys apskritai ir ypač vaikų susilaukusios moterys, tikėtina, kad jie būtų ir labiau linkę imti tėvystės atostogas *visa* jiems priklausysiantį laikotarpį, t. y. du mėnesius, jeigu susilauktų palaikymo iš savo vaikų motinų. Moterys neretai išreiškia nepasitenkinimą dėl trumpėsiančios vaiko priežiūros atostogų trukmės, lyginant su esama, todėl siūloma tėvystės atostogas tėčiams suteikti netrumpinant maksimalios esamų apmokamų vaiko priežiūros atostogų trukmės, t. y. 24 mėnesių.

2. Norint didinti tėčių įsitraukimą į vaikų priežiūrą ir namų ruošą, rekomenduojama taikyti kitų šalių gerąją praktiką, kai tiems tėčiams, kurie pasinaudoja *visa* jiems skirta tėvystės atostogų trukme (dviem mėnesiais), jie gautų *papildomą* mėnesį tėvystės atostogų.

Literatūra

- Aidukaitė, J. ir Telešauskaitė-Čekanavičė, D. 2020. The Father's Role in Childcare: Parental Leave Policies in Lithuania and Sweden. *Social Inclusion* 8 (4): 81–91. doi: 10.17645/si.v8i4.2962
- Allport, B. S., Johnson, S., Aqil, A., Labrique, A. B., Nelson, T, Kc, A., Carabas, Y., Marcell, A. V. 2018 Promoting Father Involvement for Child and Family Health. *Acad Pediatr.* 2018 Sep-Oct; 18(7): 746–753. doi: 10.1016/j.acap.2018.03.011

- Baird, A., O' Brien, M. 2015. Dynamics of parental leave in Anglophone countries: the paradox of state expansion in the liberal welfare regime. *Community, Work & Family* 18 (2): 198–217. doi: 10.1080/13668803.2015.1021755
- Barnes, M. W. 2015. Gender Differentiation in Paid and Unpaid Work during the Transition to Parenthood. *Sociology Compass* 9 (5): 348–364. doi: 10.1111/soc4.1226
- Brazienė, R. 2021. 'Lithuania country note', in Koslowski, A., Blum, S., Dobrotić, I., Kaufmann, G. and Moss, P. (eds.) *International Review of Leave Policies and Research 2021*. Prieiga internetu: <https://www.leavenetwork.org/annual-review-reports/>
- Brazienė, R. ir Vyšniauskienė, S. 2020. Paid Leave Policies and Parental Leave Policies in Lithuania. *Tiltai* 2: 28–45. doi: 10.15181/tbb.v85i2.2189
- Castro-Garcia, C., Pazoz-Moran, M. 2015. Parental Leave Policy and Gender Equality in Europe. *Feminist Economics*. doi: 10.1080/13545701.2015.1082033
- Ciccia, R., Bleijenbergh, I. 2014. After the Male Breadwinner Model? Childcare Services and the Division of Labor in European Countries. *Social Politics*, 21 (1): 50–79. doi: 10.1093/sp/jxu002
- Čižauskaitė, A. ir Gruževskis, B. 2018. The Role of Preschool Education Services on Parents Employment in Lithuania. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*, 17, 74–91. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/STEPP/article/view/11902> [žiūrėta 2021 11 29]
- Dilli, S., Carmichael, S. G., Rijpma, A. 2018. Introducing the Historical Gender Equality Index. *Feminist Economics*. doi: 10.1080/13545701.2018.1442582
- Dobrotić, I., Blum, S. 2020. Inclusiveness of Parental-Leave Benefits in Twenty-One European Countries: Measuring Social and Gender Inequalities in Leave Eligibility. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 27 (3), 588–614. doi: 10.1093/sp/jxz023
- Doucet, A., McKay, L. 2020. Fathering, parental leave, impacts, and gender equality: what/how are we measuring? *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40 (5/6): 441–463. doi: 10.1108/IJSSP-04-2019-0086
- Doucet, A. 2009. Dad and Baby in the First Year: Gendered Responsibilities and Embodiment. *ANNALS, AAPSS*, 624. doi: 10.1177/0002716209334069
- Duffy, S., P. van Esch, Yousef, M. 2020. Increasing parental leave uptake: A systems social marketing approach. *Australasian Marketing Journal*, 28: 110–118. doi: 10.1016/j.ausmj.2020.01.007
- EBPO 2020. How's Life?: Measuring Wellbeing. doi: 10.1787/9870c393-en
- EIGE 2020. Gender Equality Index Report. Prieiga internetu: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2020-report> [2021 05 27]
- ES direktyva 2019. Europos Sąjungos Parlamento ir Tarybos direktyva A (ES) 2019/1158 2019 m. birželio 20 d. dėl tėvų ir prižiūrėtojų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES.

- Prieiga internetu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=C ELEX:32019L1158&from=EN> [2021 05 27]
- Geisler, E., Kreyenfeld, M. 2018. Policy reform and fathers' use of parental leave in Germany: The role of education and workplace characteristics. *Journal of European Social Policy*, 1–19. doi: 10.1177/0958928718765638
- Giddens, A., Sutton, P. W. 2017 [1989]. *Sociology. Eighth edition. Cambridge, Malden: Polity Press.*
- Grūzevskis, B. ir Brazienė, R. 2017. Nesaugus užimtumas ir jo pokyčių tendencijos. *Lietuvos socialinė raida. Darbo rinkos pokyčiai: problemos ir galimybės.* Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras. 2017, Nr.6, p. 170–193. ISSN 2029-963X. eISSN 2424-497X
- Haas, L., Hwang, C. P. 2019. Policy is not enough – the influence of the gendered workplace on fathers' use of parental leave in Sweden. *Community, Work & Family* 22 (1): 58–76. doi: 10.1080/13668803.2018.1495616
- Hakim, C. 1998. Developing a Sociology for the Twenty-first Century: Preference Theory. *The British Journal of Sociology* 49 (1): 137–143. doi: 10.2307/591267
- Hakim, C. 2003. A New Approach to Explaining Familial Patterns: Preference Theory. *Population and Development Review* 29 (3): 349–374. doi: 10.1111/j.1728-4457.2003.00349.x
- Jurado-Guerrero, T., Munoz-Comet, J. 2020. Design Matters Most: Changing Social Gaps in the Use of Fathers' Leave in Spain. *Population Research and Policy Review.* doi: 10.1007/s11113-020-09592-
- Karu, M., Tremblay, D. G. 2017. Fathers on parental leave: an analysis of rights and take-up in 29 countries. *Community, Work and Family.* doi: 10.1080/13668803.2017.1346586
- Kaufman, G. 2017. Barriers to equality: why British fathers do not use parental leave. *Community, Work & Family.* doi: 10.1080/13668803.2017.1307806
- Koslowski, A., Blum, S., Dobrotić, I., Kaufman, G. and Moss, P. 2021. 17th International Review of Leave Policies and Related Research 2021. doi: 10.18445/20210817-144100-0
- Kvande, E., Brandth, B. 2019. Designing parental leave for fathers – promoting gender equality in working life. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40(5/6), 465–477. doi:10.1108/ijssp-05-2019-0098
- McKay, L., Mathieu, S., Doucet, A. 2016. Parental-leave rich and parental-leave poor: Inequality in Canadian labour market based policies. *Journal of Industrial Relations* 58 (4): 543–62. doi: 10.1177/0022185616643558
- McQuillan, J., Arthur, L. Greil, A. L., Shreffler, K. M., Bedrous, A. V. 2015. The Importance of Motherhood and Fertility Intentions among U.S. Women. *Sociological Perspectives*, 58 (1): 20–35. doi: 10.1177/0731121414534393
- Meil, G., Romero-Balsas, P., Rogero-García, J. 2017. Why Parents Take Unpaid Parental Leave: Evidence from Spain. In: Česnuitytė, V., Lück, D. D., Widmer, E. (eds) *Family Continuity and Change. Palgrave Macmillan Studies in Family and Intimate Life.* Palgrave Macmillan: London. doi:10.1057/978-1-137-59028-2_11

- Miller, T. 2011. Falling back into gender? Men's narratives and practices around first-time fatherhood. *Sociology* 45: 1094–1109. doi: 10.1177/0038038511419180
- Morariu, A. 2019. Gender Equality at European and Global Level. *European Journal of Law and Public Administration*, 6 (1): 162–173. doi: 10.18662/eljpa/72
- Norgėlaitė, A. 2020. Vaiko priežiūros išmokų gavėjų struktūros pokyčiai Lietuvoje: lyčių egalitarizmo šeimoje ženklas? *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas* 11 (1): 55–78. doi: 10.7220/2335-8777.11.1.3
- Patnaik, A. 2018. Reserving Time for Daddy: the Consequences of Fathers' Quotas. *Journal of Labour Economics, preprint*. doi: 10.1086/703115
- Pilinkaitė-Sotirovič, V. ir Kontvainė, V. 2020. Šiuolaikiniai vyrai ir lyčių lygybė: paskatos ir kliūtys vyrams įsitraukti į vaiko priežiūrą. Tyrimo ataskaita. Prieiga internetu: <http://gap.lt/leidiniai/siuolaikiniai-vyrai-ir-lyciu-lygybe-paskatos-ir-kliutys-vyrams-isistraukti-i-vaiko-prieziura/>
- Popova, D., Navickė, J. 2018. The Propability of Poverty for Mothers afetr Childbirth and Divorce in Europe: the Role of Social Stratification and Tex-Benefit policies. *Social Science Research*. doi: 10.1016/j.ssresearch.2018.10.007
- Ražauskienė, V. ir Šumskaitė, L. 2021. Prokreaciniai lūkesčiai ir jų įgyvendinimas: tikslinių grupių su tėvais tyrimas. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 23, 41–53. doi: 10.15388/STEPP.2021.36
- Reingardienė, J. 2004. Moterų karjeros ir šeimos dilemos. *Sociologija, Mintis ir veiksmai* 1: 59–72. Prieiga internetu: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2004~1367159799275/>
- Rupšienė, L. 2007. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

VILMA RAŽAUSKIENĖ

Fathers' Involvement in Childcare in Lithuania: Stagnation of Gender Roles or a Way towards an Egalitarian Attitude to Gender Equality?

Summary

Issues regarding gender equality have been addressed for many decades. Time after time, new spheres are being evaluated. One such sphere is unpaid care work that is one of the many variables of today's gender equality indices. It is important to evaluate the gender gap in unpaid care work in order for men and women to be able to balance their family life as well as their personal life and work (EIGE 2020, 20). Women are the main providers of care for children (especially for children under the

age of one) in Lithuania (Norgėlaitė 2020). Although the percentage of fathers taking parental leave has been growing in Lithuania (Brazienė and Vyšniauskienė 2020), it is questionable that this increase is due to essential changes in society (Norgėlaitė 2020). The European Parliament and Council introduced the directive 2019/1158, which sets the objective for all Member States to provide from 2 August 2022 minimum requirements for parental leave, paternity leave and carers' leave. The directive also entitles second parents to take leave, thus it intends to create an incentive for fathers to take paternity leave and to take on caring responsibilities. The minimum paternity leave would increase to up to two months to fathers in Lithuania, with no possibility of transferring it to mothers and vice versa. The goal of the research is to reveal the opinion of different groups, marked by different characteristics such as gender, age etc., about the EU directive in Lithuania. Based on the results of a survey that was carried out (N 660), it was found that women who do not have children are more favourable to the EU directive than women who have children. Attitude differences between genders or age groups are minor. However, male respondents who have children are more favourable to the EU directive than men who do not have children. Based on the findings of the research a presumption is made that the attitudes of men towards gender equality in the sphere of childcare tend to change faster than those of women. It is also presumed that those women, for whom their social role of a mother is more important, tend to be less willing to accept changes in the sphere of childcare. Recommendations are provided on transferring the objectives of the EU directive to Lithuanian law.

Keywords: fathers' involvement, paternity leave, maternity leave, parental leave, gender equality, family policy.